

2. Кримінальний Кодекс України (2019) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (2020) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Закон України «Про охорону дитинства» (2015) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/ed20151015>

НОВІ ШТРИХИ ДО МІЖНАРОДНОГО ВИМІРУ ФЕНОМЕНУ А. МАКАРЕНКА: XXI СТ.

*Дічек Н.П.
Київ, Україна*

Утвердження України як суверенної держави спричинило потужний поштовх до всебічного дослідження її історичного минулого з позицій розширення, уточнення, перегляду і переоцінки багатьох усталених за радянської доби світоглядних і наукових стереотипів, зокрема й галузі освіти і соціалізації дітей та молоді. Однак нове прочитання освітньої проблематики, прагнення об'єктивного, ідеологічно незаангажованого висвітлення подій і фактів, переосмислення здобутків української педагогічної думки приводить часом до поверхового критиканства. Маємо на увазі насамперед спроби применшити значення педагогічної спадщини (або й відкинути її як ідейно «чужу», шкідливу) корифея української соціальної педагогіки, одного з її найбільш успішних піонерів Антона Семеновича Макаренка.

У руслі сучасних контрверсійних поглядів на зміст спадщини А. Макаренка, її оцінку, нагадаємо, що фактично від самого початку, ще в середині 20-х років минулого століття, оприлюднення цього виховного досвіду він став темою дискусій серед науковців і практиків радянського періоду (Н. Крупська, Маро, діячі українського соцвиху) [4; 5; 1]. Тоді висувалися звинувачення у відсутності у виховній практиці А. Макаренка належного ідейного спрямування, у відході педагога від комуністичної лінії, у нехтуванні навчанням на користь виробничої праці, у воєнізації життя дітей і підлітків. У подальшому з'являлися інші критичні мотиви, і фактично дискусії щодо ідей та досвіду педагога не вщухали і не вщухають донині, тобто практично впродовж майже понад століття [6].

Однак у нашому теперішньому стислому дописі не ставимо на меті дискутувати з сучасними дослідниками-співвітчизниками, а прагнемо доказово аргументувати лише той факт, що, починаючи з середини 1930-х років, за кордонами України діяльність, постать і досвід А. Макаренка викликали і продовжують викликати зацікавлення, різні думки й оцінки, але, починаючи з 1950-х років [1], він стає знаковою фігурою світового історико-педагогічного процесу. Про це засвідчено у численних міжнародних енциклопедичних виданнях [7; 8], у книжках і статтях зарубіжних авторів (до слова пояснимо, що висвітлюємо і досліджуємо лише англомовні публікації, проте з огляду на те, що ця мова набула своєрідного статусу *portto franko*, маємо підстави робити

висновки у міжнародному вимірі, оскільки серед англomовних видань є автори з Фінляндії, Норвегії, Румунії, Німеччини, Китаю, Італії, Бразилії тощо) [2; 3].

Нині досвід А. Макаренка став не лише сторінкою історії вітчизняної педагогіки, а й загальносвітової історії та практики освітньо-виховного процесу. Найчастіше Антона Семеновича пов'язують з ефективною роботою з важкою у соціальному відношенні молоддю. Створена А. Макаренком у процесі тривалої педагогічної діяльності дієва виховна система спричинює не лише доцільність її вивчення, а й використання окремих її положень, звичайно у трансформованому вигляді, відповідно до соціальних потреб тієї чи тієї країни (Бразилія, Німеччина, Мексика, Італія, США) [1-3].

Значущість ідей педагога щодо шляхів і методів ресоціалізації такої молоді зумовила появу праць, в яких з різних ідейних, світоглядних, наукових, фахових позицій відрефлексовуються концептуальні положення його творів. Загалом, історіографічний аналіз англomовних праць з макаренкознавства за своїми концептуальними підходами можна поділяти на ідеологічно орієнтовані і критично-об'єктивні. Осмислення виховних ідей педагога нерозривно пов'язане зі змінами у їх тлумаченні у різні історичні періоди, з існуванням множини підходів до їх освоєння, з розмаїттям цілей, які переслідували ті чи ті дослідники. Якість інтерпретацій залежить від глибини ознайомлення з оригіналами праць педагога і розуміння суспільного, економічного і політичного контексту часу. На нашу думку, головним, переважаючим рушійним мотивом звернення зарубіжних дослідників до спадщини А. Макаренка є їхнє прагнення «вчутися» у виховну позицію педагога з метою перенесення конструктивних ідей та методів його успішного досвіду у виховний процес адекватних новітнім соціально-історичним умовам моделей розв'язання складних виховних проблем (Р. Дж. Хольц, 2002; Н. Сіціліано де Куміс, 2012; Т. Герінг, 2006, 2008, 2016 [2-3]; У. Е. Сігалл, 2006 [11]; К. У. Янг [12]; А. Хапенчук, 2017 [10]).

Аналіз сучасних (XXI ст.) звернень до ідей та постаті видатного, одного з «провідних педагогічних мислителів» (Т. Халворсен, 2014) [9] і визнаних класиків педагогіки XX ст. (Ж. Оссей, 2010) доводить, що попри відхід у небуття наддержави СРСР, її історія й особи, котрі стали знаковими у тих чи тих сферах колишньої радянської діяльності, продовжують викликати науковий інтерес у зарубіжних дослідників. Звичайно, він вмотивований різними цілями, серед яких переважають дві провідні – знайти корисне в ефективному виховному досвіді (що визнається всіма дослідниками) і долучити феномен А. Макаренка до тієї чи тієї аргументації певних історичних реконструкцій доби СРСР (А. Хартман, 2015; Е. Т. Евінг, 2015; С. Негруцу, 2014).

Маємо підстави стверджувати, що й у XXI ст. досвід і теоретична педагогічна спадщина А. Макаренка не тільки не забуті, вони переконливо увійшли до світового педагогічного знання і не лише як факт історії, а й як зібрання цінних теоретико-методичних ідей, здатних збудити творчу уяву представників сучасного науково-освітнього дискурсу.

Список використаних джерел:

1. Дічек, Н.П. А. Макаренко і світ: аналіз англomовних студій. К.: Науковий світ. 2005. 305 с.
2. Дічек Н.П. Зіставно-порівняльний підхід у сучасній англomовній макаренціані: Дж.Дьюї і А.Макаренко. *Укр. педагогічний журнал*. 2018. №2. С. 5–15.
3. Дічек Н.П. Англomовна макаренціана у ХХІ ст.: стан і методи інтерпретації *Педагогіка і психологія*. 2018. № 2. С.41–49.
4. Фролов А.А. Современные проблемы изучения педагогического наследия А.С. Макаренко // *Совр. проблемы историко-педагогических исследований: Тезисы докл. и выступлений*. М., РАО, 1992. С.65–67.
5. Хиллиг Г. Прометей Макаренко и «глав боги» педолимпиа: Соколянский, Залужный, Попов. Марбург, 1997. 154 с.
6. Это принадлежит вечности ... : Монографія / Под общ. ред. М. Красовицкого. К.: Логос, 2002. 250 с.
7. International Encyclopedia of Phylosophy. Retrieved from: <https://www.iep.utm.edu>
8. Encyclopedia Britannica. Anton Makarenko. <https://www.britannica.com/biography/Anton-Semyonovich-Makarenko>
9. Halvorsen, T. (2014). Key Pedagogic Thinker Anton Makarenko. *Journal Education*, 4, 58–71.
10. Napenciuc, A. (2017). Axiomatic Foundation of Russian Modern Pedagogy. The Contribution of Social Pedagogy. (pp. 589–597). *The European Proceeding of Social & Behavioral Sciences*. (Edu World 2016 7th International Conference). Retrieved from: <https://www.researchgate.net/profile/Aura-Napenciuc-USV>
11. Segall W.E. (2006). Schools in a Global Society. Rowman&Littefield, Maryland.
12. Yang, K.W. (2009). Discipline or punish? Some suggestions for school policy and teacher practice. *Language Art*. 2009, 87 (1), 49–61.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ КРЕАТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

*Харченко О.В.
Полтава, Україна*

У період глобальних інновацій в системі вітчизняної освіти проблема креативності вчителя й її формування набуває все більшого значення. Протиріччя між потребою суспільства в творчих учителях, здатних брати активну участь в оновленні і покращенні життя і реальним рівнем їхньої підготовки зумовлює дослідження нових напрямків, принципів, форм і методів виховання самостійних, ініціативних фахівців, які вміють творчо мислити й реалізувати себе. Креативність є актуальною професійною якістю учителів, потребу в яких відчуває сьгоднішня освіта. Успіхів у професійній діяльності може досягнути тільки той вчитель, який має високий рівень креативності, який відбувся як творча особистість. Педагогічна робота може і повинна бути виявленням високої творчості, пронизаною продуктивними пошуками і справжнім новаторством.

Аналіз наукових джерел переконує, що у психолого-педагогічній науці існує широке коло праць, спрямованих на дослідження креативності.